

Ensolution.

*Boendetredning avseende boende för äldre
Hylte kommun*

Karin Lundgren, Ensolution AB
E-post: karin.lundgren@ensolution.se
Version: 1.0
Datum: 2023-02-06

Ensolution.

Innehåll

1. Inledning	4
1.1 Uppdraget och dess syfte.....	4
1.2 Nationella mål	4
1.3 Lagstiftning.....	4
2. Omvärldsanalys	5
2.1 Målgruppen äldre blir större	5
2.2 Äldre är en heterogen målgrupp – olika individer har olika behov	5
2.3 Tillgängligheten är viktig för kvarboendet.....	6
2.4 Det finns intresse för flera former av mellanboende.....	6
3. Nuläge.....	6
3.1 Så bor Hyltes seniorer idag.....	6
3.2 Särskilt boende för äldre, vård och omsorgsboende.....	7
3.3 Biståndsbedömt trygghetsboende.....	8
3.4 Seniorboenden.....	8
3.5 Insatser för äldre i Hylte kommun.....	9
3.5.1 Insatsmix äldreomsorg.....	9
3.5.2. Andel brukare med insatserna särskilt boende respektive hemtjänst.....	9
3.5.3 Konsumtionsmönster för särskilt boende.....	10
3.5.4 Konsumtionsmönster korttidsvård.....	12
3.5.5 Konsumtionsmönster hemtjänst.....	13
3.5.6 Enhetskostnad särskilt boende.....	13
3.5.7 Sammanfattning insatser för äldre i Hylte kommun.....	13
4. Hyltebornas synpunkter	14
4.1 Fokusgruppsmöte – framtidens boende för äldre	14
4.2 Enkät om framtidens boende för äldre.....	15

5. Prognos	17
5.1 Befolkningsutveckling	17
5.2 Prognos äldreomsorg	18
5.2.1 Konsumtionsindex.....	18
5.2.2 Boendeprogno – särskilt boende.....	0
5.2.3 Boendeprogno – korttidsvård	2
6. Slutsatser och rekommendationer	2
6.1. Aktivt förändra konsumtionen i särskilt boende	2
6.2 Att välja väg för att möta behoven – Bygga riktade boenden för äldre eller Trygghetsresan för ökad självständighet.....	3
6.2.1 Vägval 1: Trygghetsresan för ökad självständighet.....	4
6.2.2 Vägval 2: Bygg riktade boendeformer för äldre.....	5
6.3 Ta fram kompletterande faktaunderlag.....	5

1. Inledning

1.1 Uppdraget och dess syfte

Uppdraget är att genomföra en boendeutredning avseende boende för äldre i Hylte kommun.

Syftet med boendeutredningen är följande:

Äldre idag blir allt friskare och kan klara sig självständigt allt högre upp i åldrarna samtidigt som andelen äldre ökar. Detta gäller i Hylte kommun såsom i övriga riket. Idag finns dessutom möjlighet till flera olika boendeformer för äldre. Kommunens ambition är att kunna möta framtidens behov av efterfrågan av boenden och ha en äldreomsorg av god kvalitet på ett sätt som är möjligt utifrån kommunens förutsättningar. Med detta avses såväl bl.a. ekonomiska som geografiska förutsättningar.

Utredningen ska vara ett underlag för planering för målgruppen.

1.2 Nationella mål

De nationella målen är följande:

- Äldre ska kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende
- Äldre ska kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället samt över sin vardag
- Äldre ska bemötas med respekt
- Äldre ska ha tillgång till god vård och omsorg (ur regeringens proposition 1997/98:113)

Från 2011 har reglerna i Socialtjänstlagen stärkts kring värdighet och välbefinnande för äldre. De äldre ska, så långt det är möjligt, kunna välja när och hur stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service skall ges (SoL 5 kap § 4-5). Värdegrunden gäller både offentlig och enskilt driven verksamhet. Den omfattar både handläggning och utförande av insatserna.

Exempel på vad ett värdigt liv och välbefinnande kan innefatta är:

- Den enskilde upplever gott bemötande och god kvalitet
- Den enskildes privatliv, integritet och livsval respekteras
- Den enskilde upplever meningsfullhet, får leva enligt sin kultur, livsåskådning och tro

1.3 Lagstiftning

Socialtjänstlagen (SoL 2001:453)

Det särskilda ansvaret för äldre enligt SoL innebär bland annat att kommunerna ska:

- Socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande (värdegrund).
- verka för att äldre människor får möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra.
- verka för att äldre människor får goda bostäder och ska därutöver ge dem som behöver det stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service.
- inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre människor som behöver särskilt stöd.
- får även inrätta särskilda boendeformer för äldre människor som främst behöver stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service och som därutöver har behov av att bryta oönskad isolering.
- den äldre personen ska, så långt det är möjligt, kunna välja när och hur stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service ska ges.
- göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen för äldre människor samt i sin uppsökande verksamhet upplysa om socialtjänstens verksamhet på detta område.

Utöver socialtjänstlagen finns ett stort antal lagar som påverkar äldres villkor i samband med behov av vård och omsorg. Bland dessa kan nämnas Hälso- och sjukvårdslagen, Lagen om betalningsansvar, Lagen om Bostadsanpassningsbidrag, Lagen om valfrihetssystem, Patientsäkerhetslagen m.fl.

2. Omvärldsanalys

I detta avsnitt sammanfattas de huvudsakliga faktorer och trender som påverkar äldres framtida boende i Sverige. Som underlag har Ensolution tagit del av nationell statistik, statliga utredningar och myndighetsrapporter. Även forskningsstudier, material från nationella konferenser om äldres boende ligger till grund för avsnittet. En lista över källor finns längst bak i denna rapport.

2.1 Målgruppen äldre blir större

Av Socialstyrelsens rapport "Behov av och tillgång till särskilda boendeformer för äldre" från år 2021, framgår att antalet äldre personer ökar och procentuellt är det de äldre över 80 år som ökar mest. Det är framför allt denna åldersgrupp som finns i de särskilda boendena. Samtidigt har andelen över 80 år med beslut om särskilt boende minskat de senaste 10 åren.

Av Socialstyrelsen rapport "Vård och omsorg för äldre – Lägesrapport 2022" framgår att den minskning av personer i särskilt boende som skedde i samband med pandemin har återhämtat sig och att inflyttningen till särskilt boende ökade under 2021.

Även antalet individer över 65 år med insatsen hemtjänst minskade kraftigt under pandemin, men ökade igen under 2021. Antalet äldre över 65 år med någon form av insats ökar, vanligast är insatsen trygghetslarm

2.2 Äldre är en heterogen målgrupp – olika individer har olika behov

En faktor som är viktig att ta hänsyn till vid planeringen av framtidens äldreomsorg är att äldre inte är en homogen grupp, utan behov, önskemål och förväntningar skiljer sig åt från individ till individ. Slutsatsen "äldre vill bo kvar hemma" stämmer t ex för många, men inte för alla äldre.

Vid en enkätundersökning¹ som genomfördes av Kairos Future med personer födda på 40- och i början av 50-talet ställdes frågan hur de svarande ville bo när de blev äldre. Deltagarna i undersökningen fick ta ställning till följande alternativ:

Hemmadrömmen: Att få bo kvar hemma så länge det går, ha tillgång till så mycket hemtjänst man behöver, kontinuitet beträffande hemtjänstpersonal med mera. Cirka 50% av de tillfrågade valde detta alternativ. Den här drömmen var vanligare bland män, utrikes födda och lågutbildade.

Äldreboendedrömmen: Ett trevligt äldreboende med möjlighet att umgås med andra men bara när man själv vill, med engagerad och kunnig personal, möjlighet att komma ut varje dag, aktiviteter, god mat med mera. Cirka 30% valde detta alternativ. Den här drömmen var vanligare bland inrikes födda och kvinnor.

Lägenhetsdrömmen: Egen liten lägenhet utan att nödvändigtvis bo kvar där de bor nu, fokus på det praktiska. Cirka 10% valde detta alternativ. Den här drömmen var vanligare bland högutbildade.

Kompisbodrömmen: Att bo tillsammans med eller nära vänner. Cirka 5% valde detta alternativ. Den här drömmen var vanligare bland kvinnor.

Resultatet av enkäten är ett exempel på hur önskemål och förväntningar skiljer sig åt inom målgruppen och att kön samt kulturell och social bakgrund är faktorer som påverkar. Thomas Fürth, som är forskningsledare på Kairos Future lyfter också upp att den ökande globaliseringen påverkar att äldre blir en allt mer heterogen grupp. Han pekar även på att de grundläggande värderingar som individen har med sig från barn och ungdom via föräldrar, vänner och den då rådande tidsandan påverkar.

Även myndigheten för vård- och omsorgsanalys pekar på vikten av att i planeringen ta hänsyn till att äldre är en heterogen grupp². I rapporten "Hemtjänst, vård- och omsorgsboende eller mitt emellan" (Rapport 2015:8) lyfts

¹ Framtidsspaning: Hur vill morgondagens seniorer bo? Publikation utgiven 2018 av DIABAHS - FOU i Väst/GR och Chalmers Arkitektur och samhällsbyggnation i samarbete

² Myndigheten för vård- och omsorgsanalys: "Hemtjänst, vård- och omsorgsboende eller mitt emellan" (Rapport 2015:8)

fram att det vanligtvis är stor skillnad i behov mellan en 65-åring och en 95-åring, men även att det är stor skillnad i behov för personer med fysisk respektive kognitiv funktionsnedsättning.

Sammanfattningsvis innebär det att det bör finnas en variation av utbudet av boendeformer och av insatser som kan möta skilda behov, önskemål och förväntningar.

2.3 Tillgängligheten är viktig för kvarboendet

Bostäder för äldre personer både i ordinärt och särskilt boende påverkas av situationen på bostadsmarknaden i allmänhet. Av Socialstyrelsen rapport "Behov av och tillgång till särskilda boendeformer för äldre" framgår att det finns ett begränsat utbud av bostäder som är väl anpassade till äldre och äldres behov. Det finns brister i tillgänglighet i det ordinarie bostadsbeståndet och ett antal kommuner som saknar platser i särskilt boende.

För nybyggnation finns relativt höga krav på tillgänglighetsanpassning, men av statens offentliga utredning (SOU 2015:85) "Bostäder att bo kvar i" framgår att tillgängligheten i det ordinarie bostadsbeståndet behöver förbättras. Enligt utredningen är till exempel merparten av flerbostadshusen i landet bara tillgängliga för personer som klarar att gå i trappor. Hälften av de seniorer (personer över 65 år) som i dag bor i flerbostadshus har ingen hiss i huset och där det finns hiss är det ändå trappsteg i entrén i hälften av husen. För att kunna möta behoven hos de äldre som vill bo kvar i ordinärt boende så länge som möjligt är det nödvändigt att förbättra tillgängligheten i det befintliga bostadsbeståndet.

2.4 Det finns intresse för flera former av mellanboende

I ett flertal rapporter, utredningar och enkätundersökningar framkommer att det finns ett behov av ett varierat utbud av boendeformer för äldre. Exempelvis framgår av en enkätundersökning som genomfördes i samband med Myndigheten för vård- och omsorgsanalys' rapport "Hemtjänst, vård- och omsorgsboende eller mitt emellan" att ungefär hälften av de tillfrågade uppgav att de skulle föredra att flytta till ett mellanboende vid en lättare funktionsnedsättning.

AV SCB:s undersökning av levnadsförhållanden (ULF/SILC) framgår hur stor andel av befolkningen som lever i social isolering. För att räknas som socialt isolerad ska man bo ensam, inte träffa anhöriga, vänner eller bekanta oftare än ett par gånger i månaden. I gruppen 75–84 år är cirka 10% socialt isolerade. Bland de allra äldsta 85 år och äldre är andelen 15%.

Mellanboendeformen trygghetsboende (finns såväl som biståndsbedömt som ej biståndsbedömt) har skapats för att möta behoven av trygghet och gemenskap samt att bryta social isolering. Målgruppen är individer som har dessa behov men inte har så omfattande behov av omsorg och stöd att särskilt boende är aktuellt. Här finns bland annat krav på att det i boendet ska finnas gemensamhetslokaler och tillgång till personal som anordnar gemensamma aktiviteter.

Trots ett generellt intresse för olika typer av gemenskapsboende finns faktorer som håller tillbaka efterfrågan. Av Socialstyrelsens rapport "Behov av och tillgång till särskilda boendeformer för äldre" framgår att individens hushållsekonomi är en sådan faktor, men en erfarenhet som nämns är också att äldre personer inte alltid vill flytta två gånger, vilket torde vara av såväl ekonomiska som praktiska skäl. I utredningen "Bostäder att bo kvar i" lyfts behovet av att underlätta för äldre att flytta till – eller bo kvar i – en bostad som det går att åldras i. Exempel som nämns i utredningen är behovet av att göra det lättare för äldre att hitta information om vilka alternativ som finns på den lokala bostadsmarknaden samt stöd till flytt.

3. Nuläge

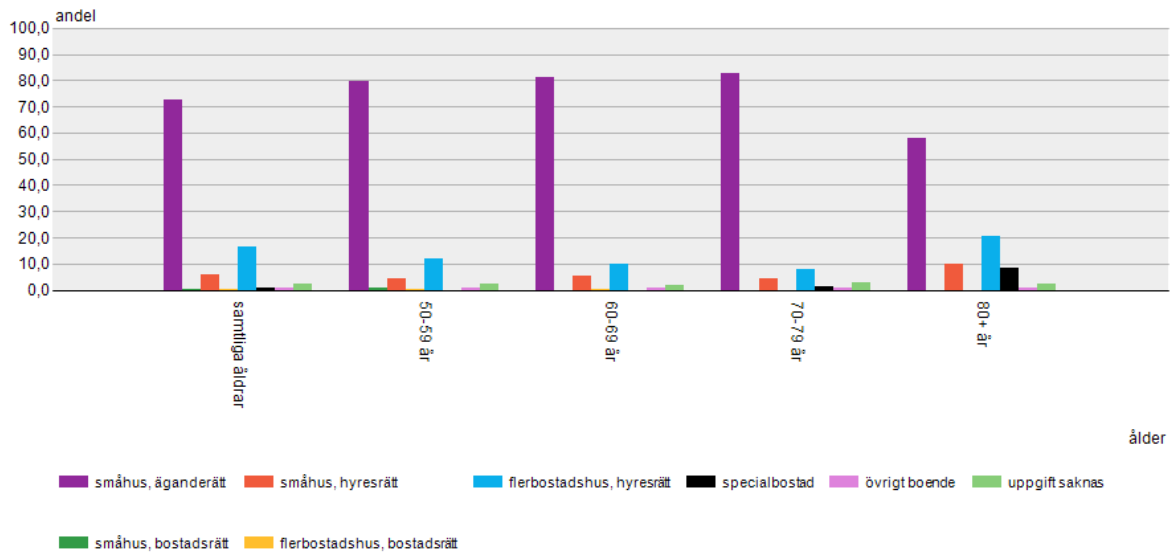
I detta avsnitt redovisas vilka boendeformer för äldre som finns idag och hur det ser ut i Hylte kommun inom de olika boendeformerna.

3.1 Så bor Hyltes seniorer idag

Diagrammet nedan visar boendeform per åldersgrupp från 50 år och uppåt i Hylte kommun. Av diagrammet framgår att det absolut vanligaste i Hylte är att man bor i ett småhus som man äger själv. I åldersgrupperna från 50 år till 79 år bor ca 80% i denna boendeform. Även i åldersgruppen över 80 år bor mer än hälften av

individerna, 57,9% i ett eget småhus. 8,2% av Hylteborna över 80 år bor i specialbostad³, vilket innebär att de allra flesta över 80 år bor kvar i ordinärt boende.

Andel personer efter boendeform och ålder. Hylte, män och kvinnor, 2021.

Källa: SCB

Bild 1: Andel personer efter boendeform och ålder i Hylte kommun

3.2 Särskilt boende för äldre, vård och omsorgsboende

Särskilt boende för äldre är ett boende med lägenheter för äldre som behöver särskilt stöd i form av service och omvårdnad dygnet runt. De boende ska få ett individuellt anpassat stöd, service och omvårdnad, för att kunna leva så självständigt och värdigt som möjligt.

Boendeformen är avsedd för äldre, men det finns ingen uttalad åldersgräns utan plats beviljas av kommunen med utgångspunkt från den enskildes behov. Boendeformen omfattas av den kommunala hälso- och sjukvården.

Enligt Boverkets boendeenkät 2022 finns i Hylte 122 platser i särskilt boende för äldre exklusive korttidsplatser.

I kommunen finns tre särskilda boenden för äldre:

- *Malmagården* – ett boende i två plan med totalt 75 lägenheter inklusive åtta korttidsplatser och åtta demensplatser. Här finns också möjlighet till parboende i fyra av lägenheterna. Malmagården är centralt beläget i Hyltebruk.
- *Sjölunda* – ett boende i två plan med totalt 42 lägenheter, varav 11 är demensplatser. Sjölunda ligger i Torup, cirka en mil sydväst från Hyltebruk.
- *Höstro* – ett mindre boende i två plan med totalt 16 lägenheter. Samtliga lägenheter kan användas för parboende. Höstro ligger i Långaryd drygt 1,5 mil nordost från Hyltebruk.

Vid intervjuer med enhetscheferna för boendena framkom att de uppfattar att fastigheterna är i fullgott skick, även om vissa delar är äldre.

Det finns i dagsläget ingen kö till äldreboende och enligt förste socialsekreterare på Myndighetsenheten har trycket ökat efter covid under sommaren 2022. Hittills har målet att verkställa beslut om särskilt boende inom tre månader med några få undantag kunnat uppnås. Kommunen rapporterade till Boverket i samband med insamlingen till 2022 års boendeenkät att kommunen var i balans när det gällde antal platser i särskilt boende.

³ En specialbostad i SCB:s definition är en bostad som är avsedd för studerande vid universitet eller högskola, för äldre eller funktionshindrade eller för vissa väl avgränsade grupper.

3.3 Biståndsbedömt trygghetsboende

Biståndsbedömt trygghetsboende är en boendeform för äldre människor som kan behöva stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service och som därutöver har behov av att bryta önskad isolering. 2019 förtydligades i socialtjänstlagen en möjlighet för kommunerna att skapa biståndsbedömda trygghetsboenden.

Det fanns sedan tidigare och finns fortfarande även boendeformen ej biståndsbedömda trygghetsboenden.

Biståndsbedömda trygghetsboenden är avsedda för äldre personer som har ett omvårdnadsbehov som understiger heldygnsvård, men som inte längre upplever det som tryggt att bo kvar i det egna hemmet. Ett ytterligare syfte är att bryta önskad isolering. Skillnaden mellan ordinärt boende och biståndsbedömt trygghetsboende är att den äldre får möjlighet att komma till ett boende som till exempel kan erbjuda gemensamma måltider, kulturella aktiviteter och umgänge.

Stöd och hjälp från hemtjänsten ska kunna erbjudas efter sedvanlig biståndsprövning.

Vid biståndsbedömt trygghetsboende ansvarar kommunen inte för hälso- och sjukvård. I likhet med annat ordinärt boende kan Regionen dock avtala med kommunen att överlåta sin skyldighet att erbjuda hemsjukvård.

Trygghetsboenden har ofta en åldersgräns på 70 år. Denna åldersgräns är ett krav för att ett boende ska få statligt investeringsstöd.

I Hylte kommun finns inte boendeformen biståndsbedömt trygghetsboende

Av Socialstyrelsens rapport "Behov av och tillgång till särskilda boendeformer för äldre" framgår att få kommuner har valt att införa biståndsbedömt trygghetsboende. Vid intervjuer som Socialstyrelsen genomfört med kommuner som valt att avstå angavs som orsak till att inte införa boendeformen:

- Låg efterfrågan – trots att det finns ett ökat generellt intresse för gemenskapsboende för äldre
- Det kommunala bostadsbolaget eller andra privata aktörer har trygghetsbostäder/seniorbostäder utan inblandning från kommunen som täcker behovet
- Ekonomin påverkar – ofta bor man billigare om man bor kvar
- Många äldre drar sig för att flytta flera gånger
- Det finns farhågor om att det kan bli svårt att verkställa beslut vid stor efterfrågan
- Kommunen har nyligen avvecklat de gamla servicehusen och det är inte aktuellt med någon ny, liknande boendeform

3.4 Seniorboenden

Seniorbostäder är vanliga bostäder som är avsedda för personer över en viss ålder, vanligen 55 år och äldre. Tanken är att bostäderna ska vara utformade efter äldres behov av tillgänglighet och trygghet. För att flytta in i en seniorbostad behövs inget biståndsbeslut enligt socialtjänstlagen. Seniorbostäder finns både som hyresrätter och bostadsrätter.

Seniorboende är ett mycket vitt begrepp och det finns många varianter och namn på boendeformen, t ex 55+boende, gemenskapsboende, livsstilsboenden mm. Seniorboenden kan skilja sig mycket åt både vad gäller boendets utformning och vilken typ av service de kan erbjuda. I vissa seniorboenden kan det enda som skiljer det från andra bostäder vara att alla som bor i fastigheten är över en viss ålder medan vissa seniorboenden har ett brett utbud av service och gemensamma aktiviteter.

Det finns inga särskilda byggregler eller -krav för seniorbostäder utan kraven i bygglagstiftningen gäller alla bostäder, även särskilda boendeformer/vård- och omsorgsboenden.

Inom Hyltebostäder finns en särskild kö för personer över 55 år till lägenheter med beteckningen "seniorlägenhet". Enligt Hyltebostäders chef är vissa av lägenheterna lämpade för seniorer t ex att de ligger i markplan, medan andra kan finnas högre upp i hus utan hiss. Det finns ingen specifikation som är gemensam för seniorlägenheterna om att de ska uppfylla särskilda krav t ex vad gäller hiss, trösklar, storlek eller utformning på badrum.

Enligt Boverkets enkät 2021 finns i Hylte kommun 108 seniorlägenheter.

3.5 Insatser för äldre i Hylte kommun

I detta avsnitt framgår en analys av hur mycket biståndsbedömda insatser riktade till äldre som förbrukas under ett år, 2021, i Hylte kommun i jämförelse med andra kommuner. Uppgifterna har tagits fram genom bearbetning av statistik från kommunens verksamhetssystem. Ensolution genomför motsvarande analyser i ett stort antal kommuner i Sverige och det snitt som finns med som jämförelse i tabeller och diagram är snittet för dessa kommuner för utfall 2021.

3.5.1 Insatsmix äldreomsorg

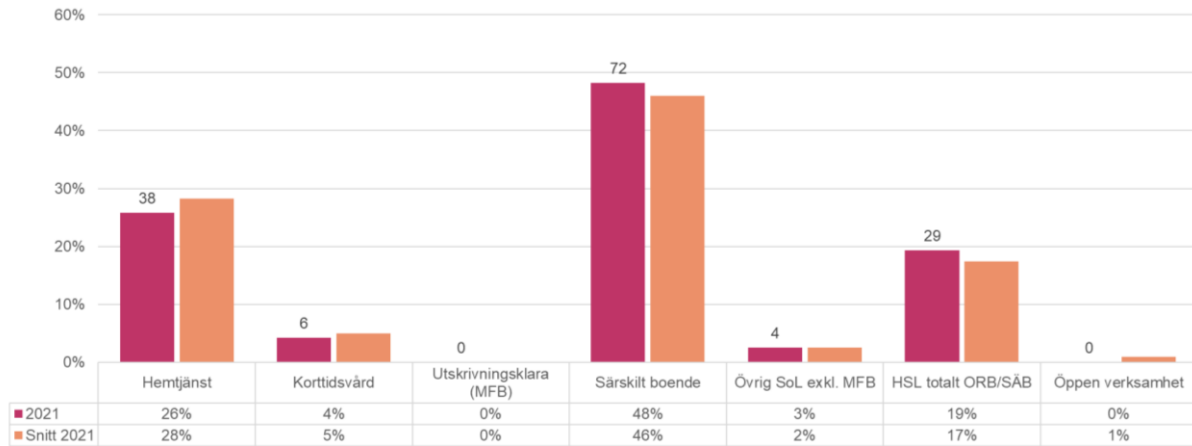

Bild 2: insatsmix äldreomsorg 2021, andel per insats i Hylte och snittet för övriga kommuner

Diagrammet ovan visar hur stor andel av de totala kostnaderna för insatser riktade till äldre fördelas mellan olika insatser jämfört med snittet för andra kommuner. I den röda stapeln framgår resultatet för Hylte kommun och i den orange stapeln framgår snittet 2021 för övriga kommuner. Det vi kan se av diagrammet är att Hylte kommun lägger en större andel av resurserna på insatsen särskilt boende och insatser enligt hälso- och sjukvårdslagen jämfört med andra kommuner. Istället läggs en något lägre andel på hemtjänst. Av diagrammet framgår också att det inte finns några kostnader för öppen verksamhet i Hylte kommun.

3.5.2. Andel brukare med insatserna särskilt boende respektive hemtjänst

Särskilt boende			Hemtjänst		
Åldersgrupp	% Brukare	% Brukare	Åldersgrupp	% Brukare	% Brukare
Under 65 år	0,0%	0,0%	Under 65 år	0,3%	0,3%
Över 65 år	5,8%	5,0%	Över 65 år	12,4%	11,1%
65-79 år	1,5%	1,4%	65-79 år	5,2%	4,7%
Över 80 år	16,7%	14,8%	Över 80 år	30,6%	28,8%

Korttidsvård		
Åldersgrupp	% Brukare	% Brukare
Under 65 år	0,0%	0,0%
Över 65 år	3,6%	2,2%
65-79 år	1,4%	1,0%
Över 80 år	8,9%	5,7%

Bild 3: Andel brukare per åldersgrupp i särskilt boende, korttidsboende och hemtjänst 2021, jämfört med snittet för övriga kommuner

De totala kostnaderna för en insats påverkas i huvudsak två faktorer: Hur många individer som beviljas insatsen och vad varje dygn/eller timma för insatsen kostar. I tabellen ovan framgår hur stor andel av befolkningen i Hylte i olika åldersgrupper som någon gång under året 2021 har fått insatsen särskilt boende, hemtjänst respektive korttidsvård.

I många kommuner finns ambitionen att man som äldre ska kunna bo kvar i det egna boendet så länge som möjligt och med hjälp och stöd av hemtjänst och hemsjukvård när behov av det uppstår. Av tabellen ovan framgår

att det är en högre andel av befolkningen i Hylte över 65 år som under år 2021 hade insatsen hemtjänst jämfört med snittet för de övriga kommunerna. Samma sak framgår för såväl de yngre äldre (65-79 år) som de äldre över 80 år. Även andelen brukare med korttidsvård är högre i Hylte.

En möjlig slutsats är att det är kvarboendeprincipen för äldre som syns i utfallet för hemtjänst och korttidsvård, men normalt sett skulle en följd av det vara att andelen invånare med insatsen särskilt boende är lägre än snittet. Så är dock inte fallet utan även för den insatsen ligger Hylte kommun högre i andelen brukare.

Detta gäller oavsett åldersgrupp, men är särskilt markant i åldersgruppen över 80 år där 16,7% av individerna har insatsen medan snittet för övriga kommuner är 14,8. Varför det är så just i Hylte kommun behöver analyseras närmare, men generellt kan exempel på bakomliggande orsaker till en högre andel brukare i särskilt boende vara kan vara att behoven är mer omfattande hos de äldre i kommunen, att det saknas de tillgång på förebyggande/alternativa insatser för målgruppen eller att biståndsbedömningen skiljer sig åt.

Sammanfattningsvis tyder resultatet på att det är en låg tröskel in i samtliga delar av insatskedjan.

3.5.3 Konsumtionsmönster för särskilt boende

Volymkonsumtion SÄBO						Genomsnitt 2021	
Åldersgrupp	Volym	# Invånare	# Brukare	Dygn/inv.	Dygn/brukare	Dygn/inv.	Dygn/brukare
0-19 år	0	2 662	0	0,0	0	0,0	0
20-49 år	0	3 463	0	0,0	0	0,0	285
50-64 år	361	2 059	2	0,2	181	0,2	266
65-69 år	1 095	621	3	1,8	365	1,4	267
70-74 år	3 320	621	10	5,3	332	3,4	277
75-79 år	3 006	497	13	6,0	231	7,2	269
80-84 år	8 180	343	30	23,8	273	16,9	261
85-89 år	8 402	211	31	39,8	271	39,9	260
90- år	16 512	142	55	116,3	300	100,8	256
Totalt	40 876	10 619	144	3,8	284	2,9	261

Åldersgrupp	Volym	# Invånare	# Brukare	Dygn/inv.	Dygn/brukare	Dygn/inv.	Dygn/brukare
Under 65 år	361	8 184	2	0,0	181	0,0	267
Över 65 år	40 515	2 435	142	16,6	285	12,9	261

Bild 4: Konsumtion av antal dygn per brukare i särskilt boende 2021, jämfört med snittet för övriga kommuner

Ett annat perspektiv på förbrukning av en insats är hur stor volym som förbrukas, det vill säga antalet dygn när det gäller särskilt boende och korttidsvård samt antalet timmar när det gäller hemtjänst.

Tabellen ovan visar att den totala volymen i särskilt boende i Hylte under 2021 var 40 876 dygn. Delar man det på det totala antalet brukare, som i Hylte var 144 får man fram nyckeltalet antal dygn per brukare. I den högra tabellen framgår genomsnittet för övriga kommuner 2021. Det är inte enbart så att det är en högre andel av befolkningen i Hylte som har haft insatsen särskilt boende under 2021 utan varje brukare har haft fler dygn. Jämfört med snittet för andra kommuner har Hylte kommun 20–30 platser mer i särskilt boende.

Uppdelat på åldersgrupperna under respektive över 65 år framgår att det även här är åldersgruppen över 65 år där skillnaden finns, medan individerna under 65 år har ett lägre antal dygn per brukare än snittet.

Även ur ett invånarperspektiv är förbrukningen av antal dygn i särskilt boende högre än snittet för övriga kommuner. Antalet dygn per invånare i åldersgruppen över 65 år är 16,5 i Hylte, jämfört med snittet på 12,9 dygn per invånare. Jämfört med snittet för andra kommuner har Hylte kommun 20–30 platser mer i särskilt boende.

Tabellen nedan visar antal dygn per invånare för 80 år, vilket är den åldersgrupp där de flesta i särskilt boende återfinns. Hylte kommun är markerad med rött.

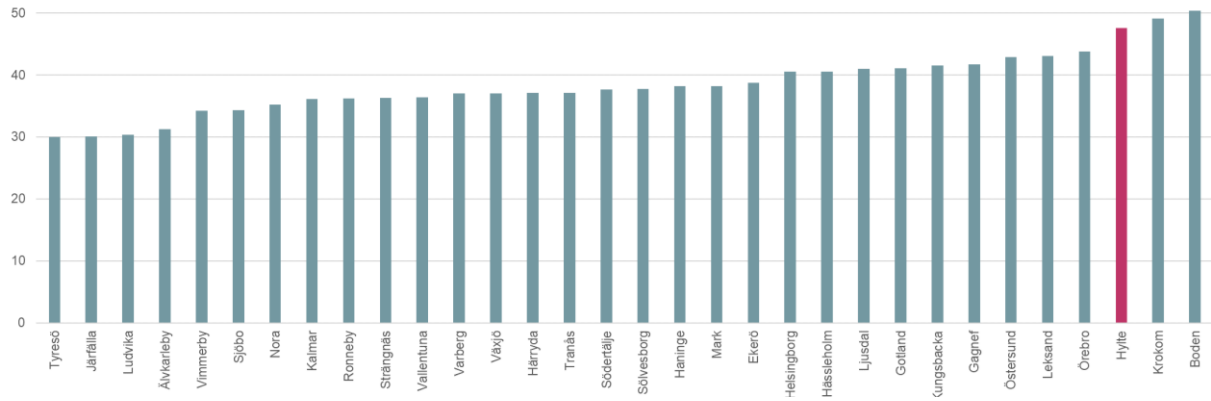

Bild 5: Antal dygn i särskilt boende per invånare över 80 år

Särskilt boende är en boendeform där brukaren bor tills vidare men omsättningsgraden kan variera. Ju längre individerna bor i snitt på särskilt boende, ju lägre blir omsättningsgraden.

Tabellen till höger visar på omsättningsgraden i respektive kommun och att snittet för kommunerna är 1,32 år. Det mörkgröna fältet markerar de 25% av kommunerna som har lägst omsättningsgrad och det ljusblå fältet visar de 25% som har högst omsättningsgrad. Det ljusgröna fältet markerar de 50% som ligger i mitten.

Av de kommuner som finns med i analysen har Hylte näst lägsta omsättningsgraden, dvs man bor länge i särskilt boende i Hylte kommun. Detta indikerar i sin tur att brukare sett till hur omfattande behoven är kommer tidigt in i insatsen i Hylte kommun. Av intervjuerna med enhetscheferna för särskilt boende i Hylte framgick dock den motsatta bilden, dvs att vårdtyngden är hög hos de brukare som finns i de särskilda boendena. Något underlag i form av behovsmätning eller motsvarande finns dock inte.

Kommun	Omsättningsgrad, SÄBO, egen regi
Medel	1,32
Nora	1,09
Hylte	1,18
Växjö	1,19
Strängnäs	1,22
Varberg	1,22
Älvkarleby	1,24
Järfälla	1,26
Krokom	1,26
Örebro	1,26
Kungsbacka	1,27
Leksand	1,28
Härryda	1,28
Östersund	1,29
Ekerö	1,30
Boden	1,30
Ronneby	1,30
Kalmar	1,30
Hässleholm	1,31
Helsingborg	1,31
Sölvesborg	1,32
Haninge	1,32
Ljusdal	1,33
Vimmerby	1,34
Södertälje	1,37
Gotland	1,40
Vallentuna	1,40
Tranås	1,41
Mark	1,42
Tyresö	1,44
Ludvika	1,44
Sjöbo	1,72

Bild 6: Omsättningsgrad per kommun i Särskilt boende egen regi 2021

3.5.4 Konsumtionsmönster korttidsvård

Volymkonsumtion Korttidsvård						Genomsnitt 2021	
Åldersgrupp	Volym	# Invånare	# Brukare	Dygn/inv.	Dygn/brukare	Dygn/inv.	Dygn/brukare
0-19 år	0	2 662	0	0,0	0	0,0	148
20-49 år	58	3 463	1	0,0	58	0,0	97
50-64 år	70	2 059	3	0,0	23	0,1	67
65-69 år	147	621	4	0,2	37	0,2	44
70-74 år	313	621	6	0,5	52	0,4	42
75-79 år	549	497	15	1,1	37	0,8	45
80-84 år	709	343	20	2,1	35	1,6	45
85-89 år	660	211	18	3,1	37	2,7	41
90- år	660	142	24	4,6	28	4,1	37
Totalt	3 165	10 619	91	0,3	35	0,2	43

Åldersgrupp	Volym	# Invånare	# Brukare	Dygn/inv.	Dygn/brukare	Dygn/inv.	Dygn/brukare
Under 65 år	128	8 184	4	0,0	32	0,0	71
Över 65 år	3 037	2 435	87	1,2	35	0,9	42

Bild 7: Konsumtion av antal dygn per brukare i korttidsvård 2021, jämfört med snittet för övriga kommuner

Under 2021 beviljades 91 individer korttidsvård i Hylte kommun med en sammanlagd volym på 3 165 timmar. Här är antalet dygn per brukare något lägre än snittet för de övriga kommunerna, men antalet dygn per invånare är högre även för korttidsvården. I åldersgruppen över 65 år är snittet 1,2 dygn i Hylte jämfört med snittet på 0,9 dygn per invånare. Orsaken till det är att det påverkar att det är fler brukare i Hylte som beviljats insatsen än snittet.

Tabellen nedan visar antal dygn för korttidsvård per invånare över 80 år. Hylte ligger över snittet även för denna insats, men inte lika markant som för insatsen särskilt boende. Hylte hade 2,9 dygn per invånare och snittet för övriga kommuner var 2,4.

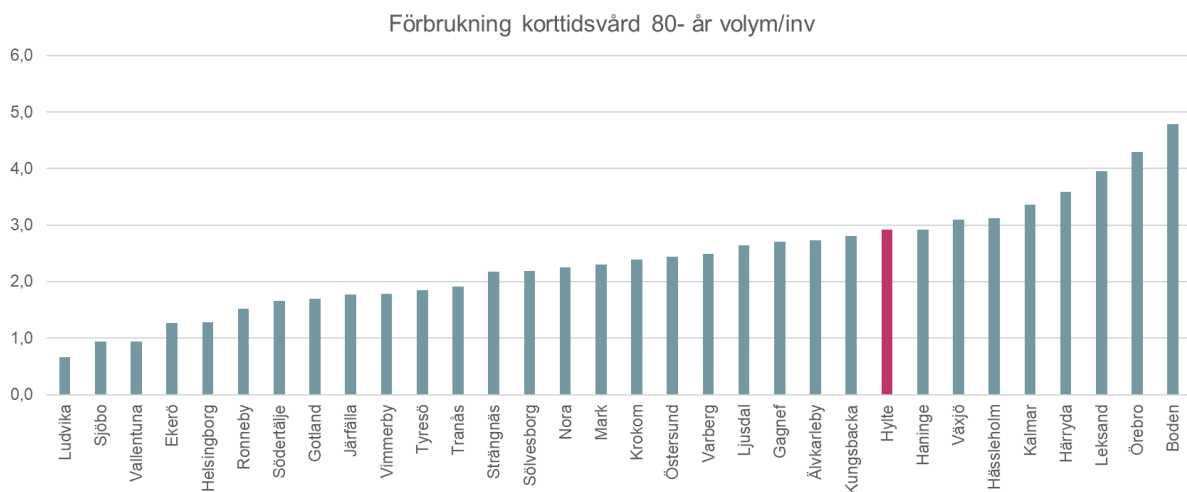

Bild 8: Antal dygn per invånare i korttidsvård per kommun 2021

3.5.5 Konsumtionsmönster hemtjänst

Volymkonsumtion Hemtjänst						Genomsnitt 2021	
Åldersgrupp	Volym	# Invånare	# Brukare	Tim/inv.	Tim/brukare	Tim/inv.	Tim/brukare
0-19 år	0	2 662	0	0	0	0,0	205,9
20-49 år	1 140	3 463	6	0	190	0,4	268,8
50-64 år	4 224	2 059	21	2	201	2,1	274,3
65-69 år	5 064	621	20	8	253	5,8	260,9
70-74 år	5 002	621	23	8	217	10,2	241,8
75-79 år	14 697	497	47	30	313	19,1	244,6
80-84 år	23 172	343	72	68	322	41,3	240,2
85-89 år	15 603	211	64	74	244	83,3	246,6
90- år	24 424	142	77	172	317	168,4	302,6
Totalt	93 326	10 619	330	9	283	6,8	258,9

Åldersgrupp	Volym	# Invånare	# Brukare	Tim/inv.	Tim/brukare	Tim/inv.	Tim/brukare
Under 65 år	5 364	8 184	27	1	199	0,7	271,4
Över 65 år	87 962	2 435	303	36	290	28,7	258,3

Bild 9: Konsumtion av antal timmar per brukare per åldersgrupp 2021, jämfört med snittet för övriga kommuner

Antalet brukare som under 2021 hade insatsen hemtjänst i Hylte kommun var 330 och av dessa var den absoluta merparten, 303 individer, över 65 år. För denna åldersgrupp är antalet timmar per brukare betydligt högre än snittet för övriga kommuner och det samma gäller antal timmar per invånare i åldersgruppen. Det är främst i åldersgrupperna från 75 till 84 år där snittet är högre.

Vid en högre andel brukare i hemtjänst kombinerat med ett lägre antal timmar per brukare är det förväntat att färre brukare behöver få sina behov tillgodosedda i särskilt boende. Så är dock inte fallet i Hylte kommun.

3.5.6 Enhetskostnad särskilt boende

Insatskostnader särskilt boende	Enhetskostnad	Total kostnad	Volym	Enhet	Platser	Beläggning
Äldreboende, egen regi, Malmagården	1 600	34 847 911	21 776	# dygn	64	93%
Äldreboende, egen regi, Långarydsv 34/Höstro	2 905	13 965 895	4 807	# dygn	16	82%
Äldreboende, egen regi, Fredrikslundsv/Sjölunda	1 610	23 013 080	14 293	# dygn	42	93%
Särskilt boende, egen regi, exkl. HSL	1 757	71 826 886	40 876	# dygn	122	92%

Bild 10: Enhetskostnad i särskilt boende utfall år 2021

Enhetskostnaden i särskilt boende avser vad en plats i boendet kostar per dygn. Av tabellen ovan framgår att kostnaden per dygn skiljer sig åt mellan de tre boendena som finns i kommunen och att det är Höstro som sticker ut där kostnad för ett dygn ligger på 2900 kr jämfört med Malmagården och Sjölunda som har en kostnad på 1600 kr. Om Höstro hade haft samma enhetskostnad som de övriga boendena så hade den totala kostnaden för det boendet varit ca 6 mkr lägre per år.

Beläggningsprocenten är låg framförallt på Höstro som har en beläggning på 82 %. Det innebär 1033 obelagda dygn, vilket motsvarar 2,8 heltidsplatser.

Om Höstro hade haft 93% beläggning som övriga boenden, hade enhetskostnaden varit 2 641kr/dygn. Det motsvarar 5 miljoner i skillnad mot om Höstro hade haft samma enhetskostnad som de övriga boendena.

3.5.7 Sammanfattning insatser för äldre i Hylte kommun

- Insatsmixen för Hylte kommun visar att en större andel av resurserna läggs på särskilt boende. Orsaken till detta är främst antalet platser, ej produktiviteten
- En större andel av invånarna har insatser inom äldreomsorgen i Hylte i jämförelse med andra kommuner. Både inom särskilt boende, korttidsvård och hemtjänst
- Konsumtionen av boendedygn/invånare inom särskilt boende ligger i det högre intervallet. Jämförs denna siffra med nationell snitt har Hylte 20-30 platser mer
- Antalet boendedygn per brukare ligger över nationellt snitt
- Omsättningen per plats i särskilt boende är låg, vilket överensstämmer med ovanstående punkt
- Kostnaden per dygn skiljer sig åt mellan de tre särskilda boendena, där Höstro har en betydligt högre dygnskostnad än de övriga

- Konsumtionen av korttidsvård per invånare är något över snittet, dock antal snittdygn per brukare lägre
- Konsumtionen av hemtjänst per invånare ligger något över snittet, främst mellan 75-84 år

4. Hyltebornas synpunkter

För att få in underlag som speglar medborgarnas syn på hur de vill bo när de blir äldre har dels ett fokusgruppsmöte, dels en enkät genomförts där synpunkter runt denna fråga har inhämtats.

4.1 Fokusgruppsmöte – framtidens boende för äldre

I november 2022 genomfördes ett fokusgruppsmöte där Hylteborna bjöds in för att delta i diskussioner och lämna synpunkter runt hur framtidens boende för äldre bör utformas. Mötet var mycket välbesökt, ca 70 personer deltog och deltagarna var huvudsakligen 55 år och äldre. Mötet inleddes med en om den pågående boendeutredningen och syftet med mötet samt en sammanfattande information om olika boendeformer som riktas till äldre. Därefter fördes dialog i mindre grupper med samtalsledare från Ensolution och/eller tjänstemän från förvaltningen. Anteckningar fördes från diskussionerna i respektive grupp och här följer en sammanfattning av de synpunkter som framkom:

Framgångsfaktorer för att kunna bo hemma så länge som möjligt.

För många av deltagarna var det viktigt att kunna bo kvar i en ordinär boendeform, gärna det nuvarande hemmet, så länge som möjligt. I flera grupper lyftes vikten av förebyggande insatser, t ex tillgång till fixartjänst för att förebygga risken för fallskador, möjlighet till att delta i olika typer av aktiviteter för gemenskap som minskar risken för oönskad ensamhet och för att främja en god hälsa. Möjligheten att ha djur lyftes också som hälsofrämjande.

Närheten till service i form av affärer, apotek och vårdcentraler lyftes också som en framgångsfaktor för att kunna klara sig på egen hand så länge som möjligt. Alternativet med möjlighet att lätt kunna ta sig med kommunala färdmedel till service och aktiviteter lyftes en grupp och uppfattningen var att det idag var svårt att åka kommunalt in till centralorterna från landsbygden. Detta ansågs som viktigt när man inte längre ville eller kunde köra bil själv. Näthandel för inköp av livsmedel nämndes också som en möjlighet.

För att kunna bo kvar i nuvarande boende eller bo självständigt i annat boende t ex en lägenhet lyftes tillgängligheten i boendet som viktig, t ex gott om utrymme i badrummet och att inte begränsas av trappor. I någon grupp lyftes även att uppvärmningsformen bör vara lätt att hantera för äldre, exempelvis inte vedeldning.

Tillgång till en väl fungerande hemtjänst lyftes också som en framgångsfaktor i flertalet av grupperna och man ville passa på att ge beröm till Hylte kommuns hemtjänstorganisation. Kontinuitet i den personal som kommer hem lyftes som viktigt och även möjligheten att kunna kommunicera på svenska med personalen.

Senior- eller trygghetsboende ses som ett möjligt mellanalternativ

I grupperna lyftes också intresse för alternativa boendeformer då behovet av trygghet och viss hjälp finns men särskilt boende för äldre inte ännu är aktuellt. Det bör finnas attraktiva alternativ för personer i 60–70-årsåldern att flytta till. Deltagarna uppfattade att man då är mer flexibel och öppen för en flytt än när man är i 80–90-årsåldern. Det bör finnas tillgång till mindre lägenheter, helst två-rumslägenheter, med god tillgänglighet och närhet till service och kommunikationer.

Intresse för olika former av konceptboende, senior- eller trygghetsboende lyftes i grupperna. Konceptboende med möjlighet till att ha husdjur nämndes, men även boenden med växthus för odling, avkoppling och gemensamma aktiviteter. I boendet bör finnas tillgång till eller närhet till service, möjlighet till gemenskap med andra och även närhet till naturen lyftes i någon grupp.

Uppfattningen var att det saknades en mellanform i Hylte kommun och ett förslag lades fram om att skapa ett trygghetsboende i fristående tillgänglighetsanpassade lägenheter i anslutning till ett äldreboende.

Välfärdsteknik är positivt - men bör användas på rätt sätt och anpassat till de äldre

Deltagarna såg positivt på användandet av välfärdsteknik och uppfattningen var att allt som ökar självständigheten och möjligheten att klara sig själv är bra. Man insåg också de utmaningar som finns i framtiden med att bemanna inom vård- och omsorg. Samtidigt lyftes vikten av att tekniken inte helt kan ersätta människor och att den mänskliga kontakten också är viktig. I grupperna framfördes också en viss osäkerhet på om all den

teknik som finns tillgänglig skulle kunna fungera i hemmet då det kan vara svårt för den äldre generationen att lära sig använda ny teknik. Det bör inte vara allt för komplicerade lösningar.

Ekonomi påverkar

Ekonomi för pensionärer lyftes i flera grupper och ur flera olika perspektiv som en viktig faktor för äldres valmöjligheter. Mindre lägenheter är därför att föredra eftersom de ger en lägre hyra. En nackdel med nybyggnation är att de kan ge höga hyror och en risk att efterfrågan blir lägre även om det av praktiska skäl hade varit ett bättre alternativ än det nuvarande boendet.

I en grupp lyftes som mycket positivt att det finns gratis bussresor för äldre över 75 år. Det gör det betydligt lättare att ta sig runt enligt gruppen.

Geografi

När det gäller geografisk placering av boenden och service fanns blandade åsikter i grupperna. För vissa var det viktigt att kunna bo kvar i närheten av sitt nuvarande hem vid en flytt. I en grupp lyftes t ex att man saknade ett äldreboende i Unnaryd. För andra var det av stor vikt att lokaler och aktiviteter fanns centralt tillgängliga i samhället för att kunna delta i sociala sammanhang och kunna gå till fots till service och aktiviteter.

4.2 Enkät om framtidens boende för äldre

Under november 2022 genomfördes också en enkät med möjlighet för alla Hyltebor att svara på frågor om framtidens boende för äldre i kommunen. I detta avsnitt sammanfattas resultaten och som bilaga till denna rapport finns resultatet i sin helhet.

Enkäten fanns tillgänglig att svara på såväl digitalt i Hylte-appen som i pappersform på medborgarkontoret. Sammanlagt inkom 261 svar på enkäten och 80% av respondenterna var 60 år eller äldre. 42% av var 70 år eller äldre. Av respondenterna var det 10 personer, eller 3,8% som hade stöd eller insats från kommunen.

Av de som svarade på enkäten bodde huvuddelen i egen villa eller på gård, 80,5%. Resterande, 19,5%, bodde i lägenhet.

Drygt hälften av respondenterna svarade nej eller vet ej på frågan om de funderade på att byta bostad. De som svarade ja på frågan fick svara på följdfrågan om till vilken typ av boende. De boendeformer som flest respondenter angav att de tänkte sig att flytta till är lägenhet (41%) och seniorboende (36,6%), men även trygghetsboende (14,9%) var av intresse för relativt många av respondenterna. Det är förväntat, utifrån åldersfördelning och nuvarande boendeform i för respondenterna att det är en lägre andel som avser att flytta till villa (6,7%). Enbart en respondent funderade över flytt till äldreboende.

I enkäten ställdes frågor runt ett antal faktorer och hur viktiga de var för det framtida boendet. Respondenterna fick ange hur viktiga faktorerna var i nivåerna:

- Mycket viktig
- Ganska viktig
- Vet ej/ingen åsikt
- Inte så viktigt
- Helt oviktigt

Tabellen nedan visar hur stor andel av respondenterna som svarat "Mycket viktigt" eller "Ganska viktigt" för respektive faktor.

Faktor	Andel som svarat mycket viktigt eller ganska viktigt
Nära till butiker och annan service	97%
Nära till naturen	94%
Boendekostnader	89%
Tillgång till gemensamhetslokal/bibliotek för umgänge, kultur, film, läsning...	81%
Kollektivtrafik	80%
Närhet till restaurang/matsservering	78%
Närhet till närstående	75%
Tillgång till gemensamhetslokaler för hälsa och träning	73%
Bo kvar i närheten av där jag bor idag	72%
Möjlighet att bo kvar i mitt ordinära boende med stöd	68%
Parboende	68%
Plats för boule, bordtennis, gym och andra utomhusaktiviteter	66%
Möjlighet medverka i föreningsliv	63%
Tillgång till gästlägenhet som kan bokas mot självkostnad	49%
Tillgång till odlingstäppa/gemensam trädgård	48%
Husdjur	47%
Lekplats i området	16%

Bild 11: Sammanställning faktorer och andel som svarar mycket viktig och ganska viktig

Resultatet visar att de tre frågor som flest respondenter värderat högt är närhet till butiker och annan service (97%), närhet till naturen (94%) och boendekostnader (89%). De faktorer som lägst andel av respondenterna värderat högt är lekplats i området (16%), husdjur (47%) och tillgång till odlingstäppa (48%).

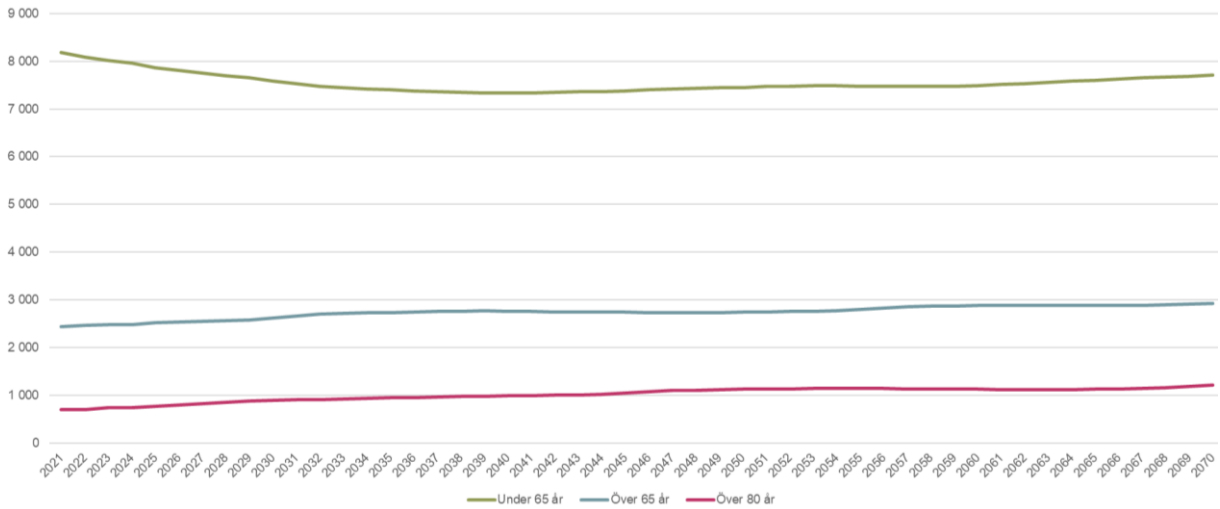
Sammantaget visar resultatet att det är en högre andel som värderar närheten till butiker, restauranger och annan service högt i jämförelse med t ex möjligheten att bo kvar i närheten där jag bor idag. Samtidigt är närheten till naturen högt värderad, något som inte alltid går att kombinera med närheten till butiker och annan service.

Boendekostnaderna är också en viktig faktor att väga in.

En relativt låg andel av respondenterna har svarat att det är viktigt eller ganska viktigt att kunna bo kvar i mitt ordinära boende med stöd (68%), men det är å andra sidan en låg andel av respondenterna som anser att frågan är helt oviktig. Även om denna fråga inte är bland de högst prioriterade enligt listan ovan är den därför viktig att ta hänsyn till i fortsatt planerings- och analysarbete.

5. Prognos

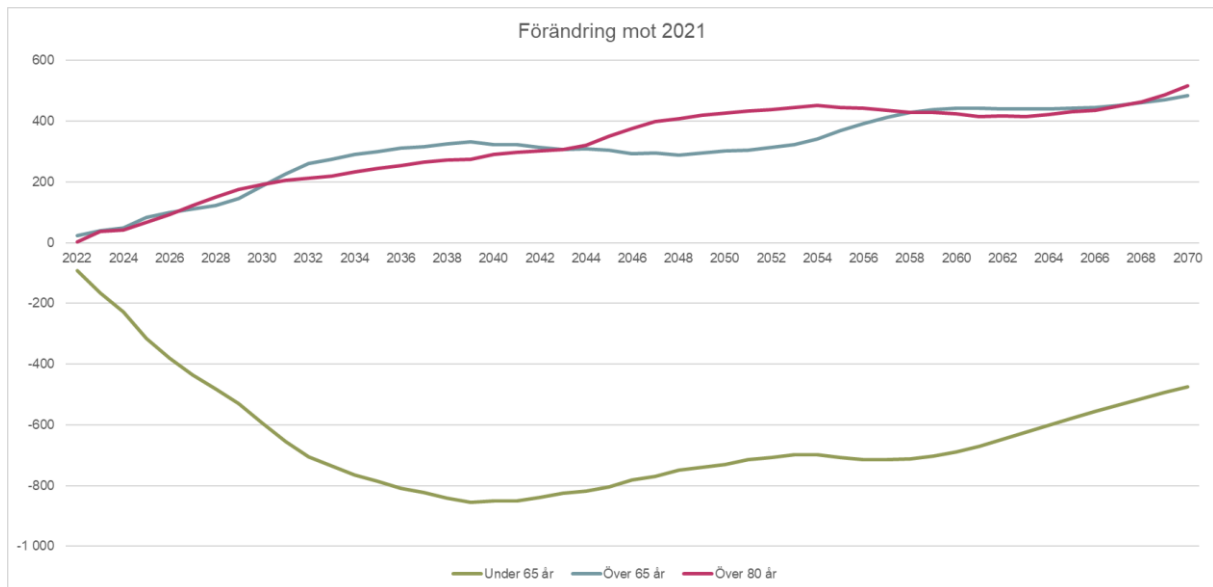
5.1 Befolkningsutveckling

Källa: SCB

Bild 12: Förväntad befolkningsutveckling i Hylte kommun 2021–2042 per åldersgrupp

Diagrammet ovan visar på den förväntade befolkningsutvecklingen i Hylte kommun mellan år 2021 uppdelat på åldersgrupperna under 65 år, över 65 år och över 80 år. Kommunen förväntas ha ungefär lika många invånare 2070 som 2021, men förändringar sker, framför allt i början av perioden i befolkningens ålderssammansättning.

Källa: Sveriges statistiska Centralbyrå, SCB

Bild 13: Förväntad förändring i antalet invånare 2021–2042 per åldersgrupp i Hylte kommun jämfört med år 2021

Diagrammet ovan visar de förväntade förändringarna i befolkningsutvecklingen i Hylte kommun från år 2021 till 2070 för åldersgrupperna under 65 år, över 65 år och över 80 år. Det framgår att i åldersgrupperna över 65 år kommer antalet individer i befolkningen att öka stadigt under hela perioden, medan det i åldersgrupperna under 65 år förväntas att ske en minskning fram 2042 för att därefter succesivt öka.

Förändring %	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
80-84 år	1%	8%	-3%	5%	8%	6%	1%	5%	-1%	-1%	-3%
85-89 år	-2%	6%	9%	2%	-2%	1%	9%	-2%	6%	8%	6%
90- år	2%	-5%	-1%	4%	0%	1%	3%	7%	3%	-2%	1%

Förändring %	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043
80-84 år	-3%	-1%	1%	0%	3%	1%	-1%	2%	1%	-1%	0%
85-89 år	1%	5%	0%	-1%	-2%	-2%	0%	1%	1%	3%	1%
90- år	9%	1%	6%	5%	5%	5%	4%	1%	1%	0%	1%

Bild 14: Förväntad procentuell förändring per åldersgrupp, i åldrarna över 80 år 2022–2042

I tabellen ovan har åldersgruppen över 80 delats upp på tre åldersgrupper: 80–84 år, 85–89 år och över 90 år. Tabellerna visar förändringen i antal individer i procent jämfört med år 2021 mellan år 2022 och 2043. Färgmarkeringarna i tabellen indikerar om förändringen är en ökning eller minskning där de gröna nyanserna indikerar en minskning, de röda en ökning och de gula ingen eller liten förändring.

5.2 Prognos äldreomsorg

5.2.1 Konsumtionsindex

Volymkonsumtion SÄBO	2021	2022	Volymkonsumtion Korttidsvård	2021	2022
Åldersgrupp	Dygn/inv.	Dygn/inv.	Åldersgrupp	Dygn/inv.	Dygn/inv.
0-19 år	0,0	0,0	0-19 år	0,0	0,0
20-49 år	0,0	0,0	20-49 år	0,0	0,0
50-64 år	0,2	0,0	50-64 år	0,0	0,0
65-69 år	1,8	1,8	65-69 år	0,2	0,1
70-74 år	5,3	3,2	70-74 år	0,5	0,9
75-79 år	6,0	7,2	75-79 år	1,1	1,6
80-84 år	23,8	25,7	80-84 år	2,1	1,6
85-89 år	39,8	42,3	85-89 år	3,1	7,9
90- år	116,3	129,9	90- år	4,6	5,8

Bild 15: Antal dygn per invånare och åldersgrupp i särskilt boende respektive korttidsvård

Tabellen ovan visar hur många dygn per invånare som förbrukades i olika åldersgrupper i Hylte kommun år 2021 och 2022. Av tabellen framgår att antalet dygn per invånare i särskilt boende för äldre och korttidsvård ökade mellan år 2021 och 2022, särskilt i de äldre åldrarna över 85 år. Prognosen kommer därför att ta hänsyn till detta mönster och utgå från 2022 års siffror för att få en mer sannolik utvecklingsbild.

5.2.2 Boendeprognos – särskilt boende

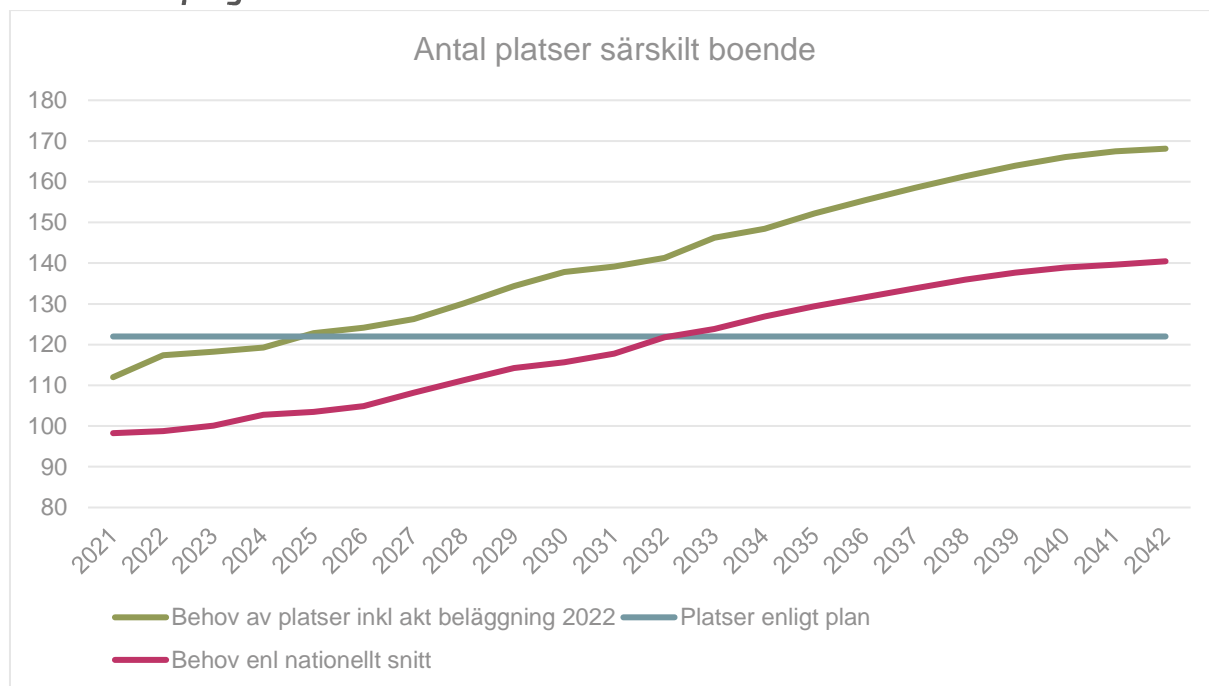

Bild 16: Förväntad utveckling av behovet av platser i särskilt boende vid en rak framskrivning av befolkningsutvecklingen jämfört med behovet enligt snittet för övriga kommuner

Av diagrammet ovan framgår prognosen för behovet av platser i särskilt boende år 2021 till 2042. Prognosen bygger på en rak framskrivning utifrån konsumtionsmönster och befolkningsprognos utan hänsyn till eventuella påverkansfaktorer. Den blå linjen i diagrammet markerar antalet platser enligt befintlig plan: 122 platser. Behovet av platser år 2022 var lägre än tillgången på platser. Skillnaden var +5 platser. Den gröna linjen utgår från behovet 2022.

Följer man kurvan som utgår från behov 2022 kommer antalet platser vara fler än behovet fram till år 2025 då skillnaden blir -1 plats. År 2042 är skillnaden mellan behov och platser enligt plan -46 platser vid en rak framskrivning med utgångspunkt från 2022 års konsumtion.

Den röda linjen visar hur behovet av platser skulle se ut om Hylte kommun följde det nationella snittet. I så fall hade Hylte kommun haft ett överskott motsvarande 24 platser och inte förrän år 2032 skulle behovet motsvara antalet befintliga platser.

Förväntad utveckling – hänsyn tagen till påverkansfaktorer

Redan idag är konsumtionen av särskilt boende i Hylte kommun betydligt högre än det nationella snittet. Det är därför nödvändigt för kommunen att förskjuta ingången till särskilt boende och i stället ha mer insatser inom ordinärt boende för kommande behov inom äldreomsorgen. I diagrammet nedan har därför följande påverkansfaktorer lagts till:

- Längre medellivslängd och förbättrad folkhälsa, -0,5%. Eftersom livslängden ökar och folkhälsan förbättras förväntas behovet av äldreomsorg förskjutas framåt.
- Anpassning av myndighetsutövningen till nationell praxis, -4%. Riktlinjerna för myndighetsutövningen bör ses över samt att efterlevnad av riktlinjer och nationell praxis bör följas upp och säkerställas.
- Förstärkt strategi ordinärt boende, -3%. För att möjliggöra en lägre konsumtion av särskilt boende behöver förutsättningarna för att bo kvar i ordinärt boende stärkas genom bättre tillgänglighet och ökad trygghet. Även ökad användning av välfärdsteknik är en förutsättning för att möjliggöra för brukaren att bo kvar.

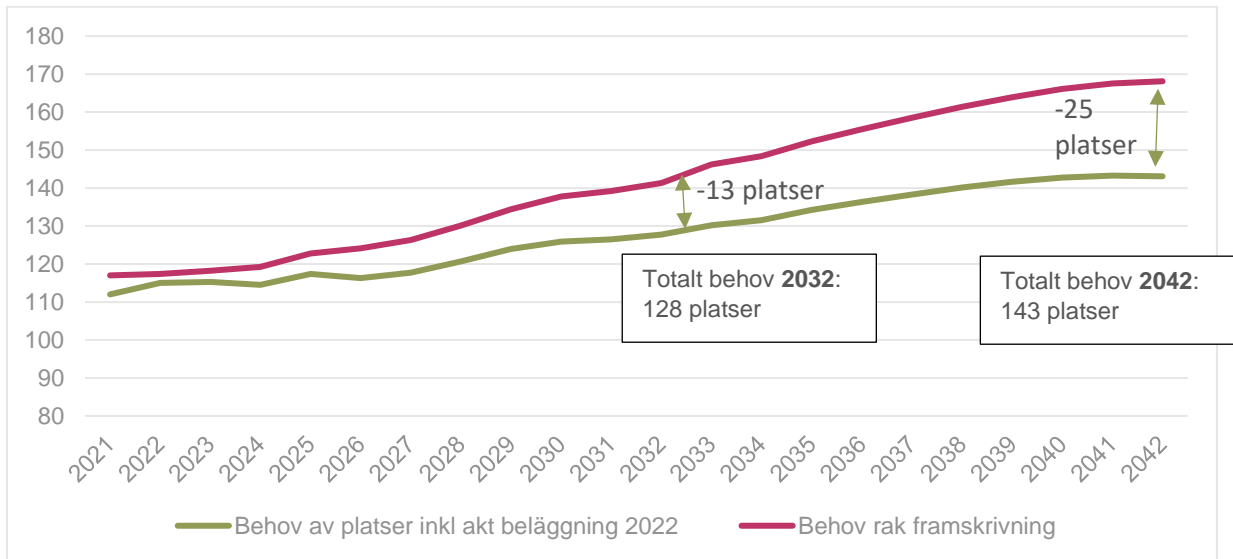

Bild 17: Förväntad utveckling av behovet av platser i särskilt boende med hänsyn tagen till påverkansfaktorer jämfört med utvecklingen vid en rak framskrivning av befolkningsutvecklingen.

Av diagrammet ovan framgår hur behovsutvecklingen påverkas av faktorerna. Påverkan förväntas att ske succesivt eftersom utveckling och implementering av nya arbetssätt, verktyg och insatser kommer att ske över tid. Om konsumtionsmönstret förändras i enlighet med påverkansfaktorerna har behovet av platser år 2032 minskat i jämförelse med en rak framskrivning med 13 platser. Totalt är behovet då 128 platser, vilket är ett underskott på -6 platser. Vid en fortsatt förändring i konsumtionen väntas behovet minska med 25 platser jämfört med en rak framskrivning. Totalt är behovet då år 2042 143 platser, vilket är ett underskott med 21 platser jämfört med befintligt antal platser i nuvarande äldreboenden i Hylte kommun.

För att möjliggöra förändringarna i konsumtionsmönstret krävs att åtgärder vidtas och det gäller som ovan nämns ett aktivt arbete med förändringar i myndighetsutövningen och att en strategi för att öka möjligheterna att bo kvar i ordinärt boende. Det är också viktigt att löpande följa utvecklingen och genomföra en uppföljning av boendeprognosen efter några år. Detta för att säkerställa att åtgärderna får förväntad effekt samt att vid behov kunna justera i åtgärderna.

5.2.3 Boendeprognos – korttidsvård

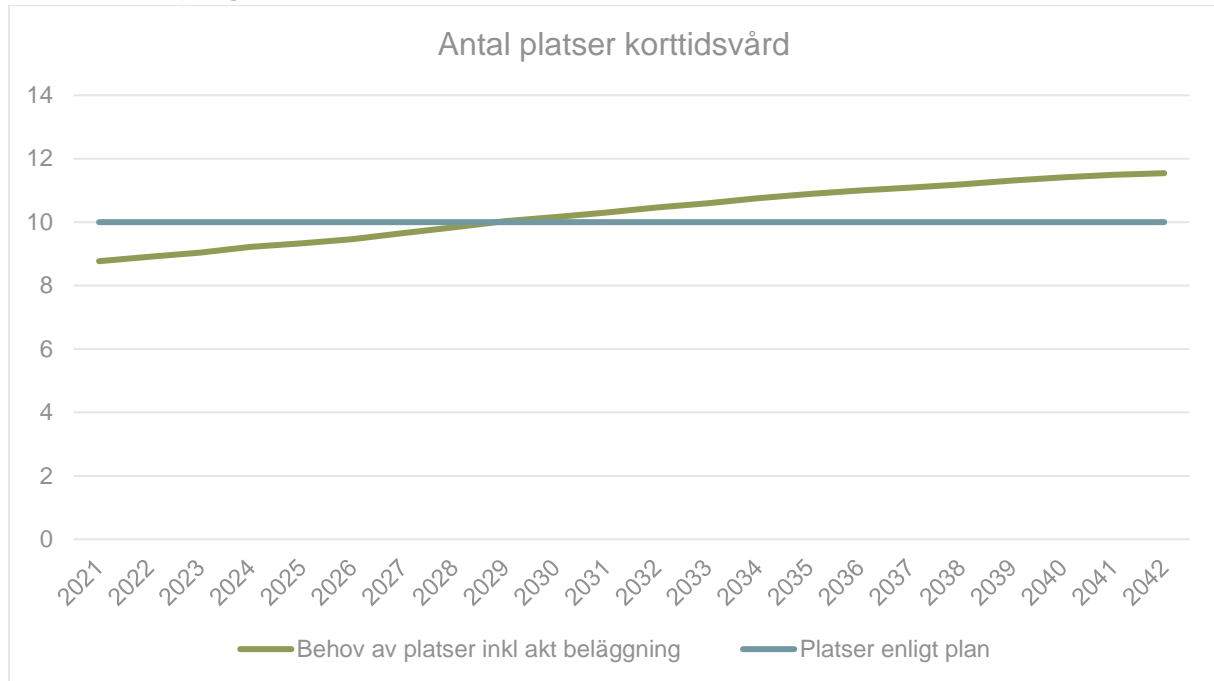

Bild 18: Utveckling behov av platser i korttidsvård 2021–2042

Diagrammet ovan visar att antalet platser enligt plan i korttidsvård är 10. Skillnaden mellan behov och antal platser är relativt liten under hela perioden. Fram till 2027 är det skillnaden 1 plats och från år 2034 är skillnaden negativ med 1 plats fram till 2042 då skillnaden är -2 platser.

6. Slutsatser och rekommendationer

I detta avsnitt framgår Ensolutions analys och rekommendationer för att kunna möta framtidens behov av insatser och boende för äldre.

6.1. Aktivt förändra konsumtionen i särskilt boende

Det är en större andel av den äldre befolkningen i Hylte kommun som tar del av kommunens insatser i form av hemtjänst och särskilt boende. Samtidigt är snittet för antal timmar per brukare med hemtjänst lägre än genomsnittet. Det innebär att fler brukare får insatsen hemtjänst och att deras behov av stöd och omsorg är lägre än snittet för övriga kommuner. Sammantaget ger det en indikation på att Hylteborna kommer tidigt in i äldreomsorgen, dvs att "tröskeln in" är lägre än genomsnittet.

Även för insatsen särskilt boende pekar nyckeltalen på en tidig ingång i insatsen. Det är en större andel av invånarna över 80 år i Hylte som har en plats i särskilt boende och omsättningsgraden på boendena är betydligt lägre än snittet. Det innebär att fler flyttar till särskilt boende och när de flyttat in så bor de också där under längre tid.

För att kunna möta behoven hos framtidens äldre behöver andelen äldre som beviljas insatser i såväl ordinärt som särskilt boende minska och resurserna fokuseras på individer med mer omfattande behov av nära vård och omsorg. Anledningarna till att detta är nödvändigt är fler än enbart det ekonomiska perspektivet. Det är viktigt att inte gå in för tidigt och "ta över" en förmåga som individen skulle kunna bibehålla eller återuppbygga och det innebär också en risk för brister i kvaliteten i den omsorg som ges när målgruppen blir för stor och resurserna ska spridas ut över fler individer. Redan idag är kompetensförsörjningen inom vård och omsorg en utmaning och såväl generell som specialkompetens behöver därför koncentreras till den målgrupp som insatserna är avsedda för.

En översyn av kommunens riktlinjer och en anpassning av myndighetsutövningen till nationell praxis är central för att kunna minska andelen individer med insatser i såväl ordinärt som särskilt boende. Det är dock viktigt att poängtera att det krävs samsyn och en gemensam målsättning, inte enbart på Myndighetsenheten och på Vård- och omsorgskontoret, utan i hela organisationen, om åtgärden ska få full effekt. Det samma gäller andra samarbetspartners och tydlighet och samsyn varandras uppdrag.

Det kommer också att vara nödvändigt att öka möjligheterna för Hylteborna att kunna bo i ordinärt boende och klara sig så självständigt som möjligt i det egna hemmet. Ny teknologi i form av t ex robotar för gräsklippning och dammsugning, möjlighet till digitala inköp och digitala mötesplatser kan underlätta att bo kvar och känna sig trygg och självständig i det hus man har bott i länge. Men för de som vill behöver det också finnas möjlighet att välja att flytta till en mer lättskött, mindre och tillgänglighetsanpassad bostad med närhet till kommunikationer, butiker och annan service och tillgången till denna typ av lägenheter för en äldre målgrupp behöver säkerställas.

Även för den målgrupp som lever i oönskad ensamhet eller som inte känner sig trygg i det nuvarande hemmet bör alternativ finnas. Externa aktörer bör därför uppmuntras att skapa ej biståndsbedömda trygghetsboenden eller seniorboenden med gemenskapsinriktning. Denna typ av boende kan möta behoven av trygghet och tillgänglighet och därmed ett förlängt kvarboende samt kan ge en mer effektiv hemtjänst för brukarna i boendet.

Sammantaget bedömer Ensolution att det finns en potential att förändra konsumtionsmönstret och om åtgärderna får förväntad effekt kan behovet av plats i särskilt boende år 2032 minskas till 128 platser från 141 platser, vilket befolkningsutvecklingen ger vid handen om inga åtgärder vidtas. Det innebär ett underskott på 6 platser om tio år. På längre sikt kommer dock underskottet av platser att öka och år 2042 kommer underskottet att vara 21 platser.

Det är en relativt stor förändring som behöver genomföras och det är därför viktigt att följa utvecklingen av konsumtionen löpande och att följa upp prognosen inom 3–4 år.

Rekommendation:

Anpassa myndighetsutövningen

- Förtydligande i riktlinjer för särskilt boende
- Följa upp efterlevnad

Framtagande av strategi för ordinärt boende

- Ökad användning av välfärdsteknik
- Säkerställa att individer klarar sig längre med stöd till t ex digitala inköp
- Genomför tillgänglighetsinventering av befintligt boendebestånd, se till att det används av de personer som har behov

Trygghetsboende

- Uppmuntra externa aktörer till att bygga ett trygghetsboende
- Det ökar utbud inom ordinärt boende och variationen inom boendeformer vilket underlättar att bo kvar i ordinärt boende

6.2 Att välja väg för att möta behoven – Bygga riktade boenden för äldre eller Trygghetsresan för ökad självständighet

De förändringar i konsumtionsmönstret som beskrivs i avsnittet ovan innebär en ökning av behovet av platser i särskilt boende. På tio års sikt är underskottet 6 platser och på tjugo års sikt behövs ytterligare 21 platser. Det innebär en möjlighet till ett vägval mellan att bygga ytterligare platser eller att tillgodose behoven med mer omfattande insatser i ordinärt boende.

Bägge vägvalen innebär såväl möjligheter som risker och bägge vägvalen innebär att resurser behöver tillföras för att kunna tillgodose behoven med god kvalitet utifrån de mål och krav som ställs på verksamheten. I de kommande avsnitten beskrivs de bägge vägvalen och de för- och nackdelar som respektive vägval kan ge. För att kunna ta ett underbyggt beslut om vägval och om de åtgärder som krävs för att genomföra vägvalet behövs utöver denna rapport fler faktabaserade underlag. En kort beskrivning ges i avsnitt 6.3.

6.2.1 Vägval 1: Trygghetsresan för ökad självständighet

Konkret innebär detta vägval att det underskott på platser i särskilt boende som förväntas uppstå från ca år 2030 hanteras genom att motsvarande antal individer istället får behoven tillgodosedda genom vård och omsorg i hemmet. Det innebär att ett antal individer med så pass omfattande behov att de uppfyller kriterierna för att beviljas särskilt boende i stället ska kunna få god vård och omsorg i sitt ordinära boende.

Behovet av en god kompetensförsörjning i hemtjänsten blir därför avgörande för detta vägval liksom att utförarorganisationen i såväl hemtjänst som den kommunala hälso- och sjukvården förbereds och rustas för att möta en målgrupp med tyngre behov i ordinärt boende.

Eftersom ingen nybyggnation finns med i detta vägval bör också en översyn av de befintliga särskilda boendeplatserna genomföras för att även där kunna möta en målgrupp med mer omfattande behov. Därför föreslås en satsning på renovering och upprustning av de nuvarande särskilda boendena för att öka kvalitén i det befintliga boendebeståndet. Platserna bör också differentieras och resurserna anpassas efter behoven för att kunna ge bästa möjliga kvalitet.

Under de närmaste åren kommer antalet platser att överstiga behovet och därför finns en möjlighet att genomföra kvalitetsförbättringar under denna period fram till år 2029/30.

I detta alternativ möts önskemålen framför allt för de medborgare som önskar bo kvar länge i sitt befintliga ordinära boende med stöd och hjälp från kommunen. En faktor som värderades högt i enkäten till Hylteborna var boendekostnaden och för många äldre är det ekonomiskt mer fördelaktigt att bo kvar i det boende som man redan har.

Förutsättningarna i detta alternativ är:

- Samtliga tre särskilda boenden är kvar med befintlig kapacitet på 122 platser
- Ingen nybyggnation av särskilda boenden
- Ökad kvalitet i de befintliga boendena i form av renovering och upprustning.
- Differentiering av platserna och anpassning av personaltätheten till behoven.
- Behovet/tyngden i antal timmar i hemtjänsten förväntas öka, framför allt efter år 2030, eftersom individer med mer omfattande behov bor kvar hemma istället för att flytta in i särskilt boende.
- Det innebär att hemtjänstorganisationen behöver förberedas och anpassas till ett mer omfattande uppdrag, såväl i kunskap och kompetens att möta en förändrad målgrupp som kompetensförsörjningen generellt

Fördelar:

- Man behöver inte sätta igång en omfattande byggprocess
- Möjlighet ges till anpassning och uppfräschning av lokalerna
- Färre flyttar för individen
- Behovet ligger långt fram i tiden som kan vara svårt att ta hänsyn till i dagsläget

Nackdelar:

- Alternativet bygger på befintlig struktur, vilket kan bli mindre flexibelt
- Ligger dagens boenden geografiskt "rätt"?
- Alternativet tar inte höjd för ökat behov av boendeplatser
-

6.2.2 Vägval 2: Bygg riktade boendeformer för äldre

Vägvalet flexibelt konceptboende innebär att det underskott på platser som förväntas uppstå från ca år 2030 möts genom att skapa fler boendeplatser i särskilt boende i form av nybyggnation.

I detta vägval förslås att ett nytt kombinerat särskilt boende och trygghetsboende byggs eller skapas genom tillbyggnad av befintligt boende. Boendet bör vara centralt placerat och med närhet till service och kommunikationer. Boendet bör ha minst 50 platser för att ge kunna ge stordriftsfördelar och en effektiv och flexibel verksamhet. Delar av boendet, t ex en våning, bör utformas som ett Trygghetsboende med mindre lägenheter med hög grad av tillgänglighetsanpassning. Tillgång till lokaler för gemensamma aktiviteter och till matservering bör finnas i huset och kunna användas av såväl trygghetsboendet som det särskilda boendet. Det bör finnas möjlighet att ställa om platserna mellan särskilt boende/trygghetsboende när behov och efterfrågan förändras över tid för att få en god flexibilitet. Vad gäller trygghetsboendet förordas att det inte är biståndsbedömt, men att förutsättningen för att kunna tilldelas en lägenhet är att individen är över 70 år, och har behov av trygghet och/eller gemenskap för att bryta önskad ensamhet.

Förutsättningarna i detta alternativ är:

- Ett nytt kombinerat särskilt boende och trygghetsboende byggs som ger stordriftsfördelar, eventuellt med inriktning demenssjukdom och korttidsvård. En del av boendet utgör trygghetsboende och en del särskilt boende.
- Boendet bör vara placerat där det finns goda kommunikationsmöjligheter och närhet till service

Fördelar:

- Möjliggör en flexibel användning av platserna utifrån förändringar i behoven
- Ökad tillgänglighet för brukare, anhöriga och personal
- Närhet till samhällsservice

Nackdelar:

- En lång byggprocess
- Innebär investeringar
- Kommunen ansvarar för trygghetsboendet
- Ekonomi/hög hyra vid nybyggnation

6.3 Ta fram kompletterande faktaunderlag

I avsnittet ovan lades två vägval fram, men för att kunna ta ett väl underbyggt beslut bör denna rapport kompletteras med ytterligare underlag.

I denna rapport framgår hur det förväntade behovet av antal platser i särskilt boende förväntas utveckla sig de närmaste 20 åren samt kostnaden per dygn för att driva nuvarande särskilda boenden. Det framgår också hur dygnskostnaden skiljer sig åt mellan de olika boendena, framför allt beroende på storleken på boendet.

Utöver detta behövs faktaunderlag i form av en inventering av Hylte kommuns fastighetsbestånd i särskilt boende. Inventeringen bör t ex avse fastigheternas skick och eventuella behov av renovering och upprustning samt status på boende utifrån hur långa det förväntas vara möjligt att nyttja lokalerna. Här bör även vägas in om fastigheterna är ändamålsenligt utformade utifrån arbetsmiljö, effektivitet och brukarbehov. Inventeringen bör göras i samarbete med expert inom fastighetsfrågor.

Ensolution rekommenderar vidare att platserna differentieras och att resursanvändningen utgår från brukarnas behov, dvs resurserna ska flexibelt kunna anpassas till den brukargrupp som för närvarande finns på boendet vilket medger en styrning av resurserna dit de behövs som bäst. För att underlätta detta bör platserna också differentieras.

Med den förändring i befolkningsstrukturen som sker i Hylte kommun, liksom i Sverige som helhet, där andelen äldre ökar medan andelen personer i yrkesverksam ålder minskar är kompetensförsörjningen redan idag en

utmaning som också förväntas att öka. Det är därför en viktig faktor att väga in, exempelvis om tillgången på en viss kompetens är låg kan en sådan resurs användas mer effektivt och för fler brukare om den geografiska spridningen är lägre. En inventering av kompetens hos befintlig personal i särskilt och ordinärt boende bör genomföras samt en analys av framtida kompetensbehov i de olika vägvalen samt en strategi hur de bäst kan tillgodoses för att uppnå en god kvalitet i verksamheten.

Sammanfattning:

Inventering av Hyltes fastighetsbestånd i särskilt boende

- Hylte har flera särskilda boenden som är i behov av upprustning, där behöver Hylte kommun inventera vilka behov dessa lokaler har framåt. Gör en utredning tillsammans med expert inom det området.
- Säkerställa att lokalerna är ändamålsenligt utformade utifrån arbetsmiljö, effektivitet, brukarbehov
- Status på boendena, hur länge går det att nyttja lokalerna?

Resursanvändning måste utgå utifrån brukarnas behov

- Olika inriktar på olika boenden
- Hylte kommer få ökade vårdbehov hos individerna i särskilt boende, kan leda till behov av en ökad personaltäthet

Inventera kompetens

- Gör en kompetensförsörjningsplan av befintlig kompetens i ordinärt och särskilt boende
- Ta fram en strategi för framtida kompetensbehov